

С.В. Межжерін
О.І. Лашкова

ССАВЦІ УКРАЇНИ

ДОВІДНИК-ВИЗНАЧНИК

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЗООЛОГІЇ ім. І.І. ШМАЛЬГАУЗЕНА

С.В. Межжерін
О.І. Лашкова

ССАВЦІ УКРАЇНИ

(ДОВІДНИК-ВИЗНАЧНИК)

КИЇВ НАУКОВА ДУМКА 2013

УДК 599 (477)

У монографії подано короткий опис рядів, родин і родів ссавців фауни України з урахуванням останніх таксономічних нововведень. Таблиці для визначення дають можливість за зовнішніми морфологічними ознаками встановити видову належність усіх сучасних ссавців з дикої природи на території України. Наведено картографовані ареали усіх видів, складені за сучасними даними, загальний опис екстер'єрних ознак та екології.

Для біологів, викладачів і студентів вищих навчальних закладів та широкого кола читачів, які цікавляться біологією.

The orders, families, and genera of mammals of the fauna of Ukraine are briefly described in the monograph with the regard for present-day taxonomic innovations. All the mammalian species from the Ukraine wild fauna can be identified from the external morphological characters using the proposed identification tables. The book contains also maps of the specific geographic areas based on the up-to-date information, and general descriptions of the external characters and ecology.

For biologists, teachers, students and a wide range of readers interests in biology.

Р е ц е н з е н т и:

д-р біол. наук, проф. М.Ф. КОВТУН,
д-р біол. наук, проф. Л.І. РЕКОВЕЦЬ

*Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України*

***Видання здійснено за державним замовленням
на випуск видавничої продукції***

Науково-видавничий відділ медико-біологічної,
хімічної та геологічної літератури

Редактор *К.С. Потійчук*

© С.В. Межжерін, О.І. Лашкова, 2013
© НВП «Видавництво “Наукова думка”
НАН України», дизайн, 2013

ISBN 978-966-00-1300-1

ЗМІСТ

ВСТУП	3
ПОЯСНЕННЯ ОСНОВНИХ ПРОМІРІВ І ПОЗНАЧЕНЬ	5
ССАВЦІ, АБО ЗВІРІ — MAMMALIA LINNAEUS, 1758.	
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА	9
Ряд Комахоїдні — Insectivora Bowdich, 1821	10
Родина Їжаків — Erinaceidae Fischer, 1814	12
Рід Їжаки звичайні — <i>Erinaceus</i> Linnaeus, 1758	12
Рід Їжаки пустельні — <i>Hemiechinus</i> Fitzinger, 1866	15
Родина Хохулеві — Desmanidae Thomas, 1912	15
Рід Хохулі — <i>Desmana</i> Guldenstaedt, 1777	15
Родина Кротові — Talpidae Fischer, 1814	19
Рід Кроти — <i>Talpa</i> Linnaeus, 1758	19
Родина Землерийкові — Soricidae Fischer, 1814	22
Рід Бурозубки — <i>Sorex</i> Linnaeus, 1758	23
Рід Кутори — <i>Neomys</i> Kaup, 1829	34
Рід Білозубки — <i>Crocidura</i> Wagler, 1832	37
Ряд Рукокрилі, або Кажани — Chiroptera Blumenbach, 1779	43
Родина Підковоносі — Rhinolophidae Gray, 1825	49
Рід Підковоносі — <i>Rhinolophus</i> Lacépède, 1799	50
Родина Довгокрилі, або Довгокрильцеві — Miniopteridae Dobson, 1875	54
Рід Довгокрильці — <i>Miniopterus</i> Bonaparte, 1837	54
Родина Гладконосі — Vespertilionidae Gray, 1821	57
Рід Нічниця — <i>Myotis</i> Kaup, 1829	59
Рід Звичайні лилики — <i>Vespertilio</i> Linnaeus, 1758	86
Рід Кажани — <i>Eptesicus</i> Rafinesque, 1820	87
Рід Негопироподібні лилики — <i>Hypsugo</i> Kolenati, 1856	92
Рід Широковухи — <i>Barbastella</i> Gray, 1821	96
Рід Вечірниця — <i>Nyctalus</i> Bowdich, 1825	97
Рід Негопирі — <i>Pipistrellus</i> Kaup, 1829	105
Рід Вухані — <i>Plecotus</i> Geoffroy, 1818	116
Родина Бульдогові — Molossidae Gervais, 1857	121
Рід Складчастогуби — <i>Tadarida</i> Rafinesque, 1814	121

Ряд Зайцеподібні — Lagomorpha Brandt, 1855	124
Родина Заячі — Leporidae Fisher, 1817	124
Рід Зайці — <i>Lepus</i> Linnaeus, 1758	125
Рід Кролі — <i>Oryctolagus</i> Lilljeborg, 1871	131
Ряд Гризуни — Rodentia Bowdich, 1821	132
Родина Боброві — Castoridae Hemprich, 1820	136
Рід Бобри — <i>Castor</i> Linnaeus, 1758	136
Родина Білячі — Sciuridae Fischer, 1817	139
Рід Білки — <i>Sciurus</i> Linnaeus, 1758	140
Рід Ховрахи — <i>Spermophilus</i> F. Cuvier, 1825	142
Рід Бабаки — <i>Marmota</i> Blumenbach, 1779	150
Родина Вовчкові — Gliridae Muirhead, 1819	152
Рід Вовчки ліщинні — <i>Muscardinus</i> Kaup, 1829	154
Рід Вовчки сірі — <i>Glis</i> Brisson, 1762	156
Рід Вовчки лісові — <i>Dryomys</i> Thomas, 1906	158
Рід Вовчки садові — <i>Eliomys</i> Wagner, 1843	160
Родина Мишівкові — Zapodidae Coues, 1875	160
Рід Мишівки — <i>Sicista</i> Gray, 1827	162
Родина Тушканчикові — Dipodidae Fischer de Waldheim, 1817	170
Рід Земляні зайці — <i>Allactaga</i> F. Cuvier, 1836	171
Рід Кандибки — <i>Stylodipus</i> Lichtenstein, 1823	173
Родина Сліпакові — Spalacidae Gray, 1821	175
Рід Малі сліпаки — <i>Nannospalax</i> Palmer, 1903	176
Рід Сліпаки — <i>Spalax</i> Gldenstaedt, 1770	177
Родина Мишачі — Muridae Illiger, 1811	182
Рід Шури (Пашоки) — <i>Rattus</i> Fischer, 1803	185
Рід Польові миші — <i>Apodemus</i> Kaup, 1829	191
Рід Миші-крихітки — <i>Micromys</i> Dehne, 1841	192
Рід Хатні миші — <i>Mus</i> Linnaeus, 1758	196
Рід Лісові миші — <i>Sylvaemus</i> Ognev, 1924	202
Родина Хом'якові — Cricetidae Fischer, 1817	214
Родина Полівкові — Arvicolidae Gray, 1821	219
Рід Ондатри — <i>Ondatra</i> Link, 1795	222
Рід Сліпушки — <i>Ellobius</i> Fischer, 1814	224
Рід Строкатки — <i>Lagurus</i> Gloger, 1841	227
Рід Лісові полівки — <i>Clethrionomys</i> Tilesius, 1850	229
Рід Снігові полівки — <i>Chionomys</i> Miller, 1908	231
Рід Водяні полівки — <i>Arvicola</i> Lacépède, 1799	231
Рід Сірі полівки — <i>Microtus</i> Schrank, 1798	237
Ряд Хижі — Carnivora Bowdich, 1821	257
Родина Ведмежі — Ursidae Fischer, 1817	258
Рід Ведмеді — <i>Ursus</i> Linnaeus, 1758	258
Родина Куницеви — Mustelidae Fischer, 1817	261
Рід Видри — <i>Lutra</i> Brisson, 1762	262

Зміст

Рід Борсуки — <i>Meles</i> Brisson, 1762	265
Рід Перегузі — <i>Vormela</i> Blasius, 1884	267
Рід Куниці — <i>Martes</i> Pinel, 1792	270
Рід Тхорі — <i>Mustela</i> Linnaeus, 1758	273
Родина Собаки — <i>Canidae</i> Fischer, 1817	288
Рід Собаки — <i>Canis</i> Linnaeus, 1758	289
Рід Лисиці — <i>Vulpes</i> Frisch, 1775	294
Рід Єнотоподібні собаки — <i>Nyctereutes</i> Temminck, 1839	297
Родина Котячі — <i>Felidae</i> Fischer, 1817	301
Рід Коти — <i>Felis</i> Linnaeus, 1758	301
Рід Риси — <i>Lynx</i> Kerr, 1792	303
Ряд Ластоногі — <i>Pinnipedia</i> Illiger, 1811	306
Родина Справжні тюлені — <i>Phocidae</i> Gray, 1821	306
Рід Тюлені-монахи — <i>Monachus</i> Fleming, 1822	307
Ряд Китоподібні — <i>Cetacea</i> Brisson, 1762	307
Родина Дельфінові — <i>Delphinidae</i> Gray, 1821	309
Рід Морські свині (фоцени, пихтуни) — <i>Phocoena</i> G. Cuvier, 1816	310
Рід Афаліни — <i>Tursiops</i> Gervais, 1855	312
Рід Дельфіни-білобочки — <i>Delphinus</i> Linnaeus, 1758	314
Ряд Парнокопитні — <i>Artiodactyla</i> Owen, 1848	316
Родина Свинячі — <i>Suidae</i> Gray, 1821	317
Рід Свині — <i>Sus</i> Linnaeus, 1758	317
Родина Оленячі — <i>Cervidae</i> Goldfuss, 1820	320
Рід Лосі — <i>Alces</i> Gray, 1821	322
Рід Лані — <i>Dama</i> Frisch, 1775	324
Рід Козулі — <i>Capreolus</i> Gray, 1821	326
Рід Олені — <i>Cervus</i> Linnaeus, 1758	328
Родина Порожністопорі — <i>Bovidae</i> Gray, 1821	331
Рід Бізони — <i>Bison</i> H. Smith, 1827	332
Рід Барани — <i>Ovis</i> Linnaeus, 1758	335
Ряд Непарнокопитні — <i>Perissodactyla</i> Owen, 1848	337
Родина Конячі — <i>Equidae</i> Gray, 1821	337
Рід Коні — <i>Equus</i> Linnaeus, 1758	337
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.	342